

گرده افشانی چالش‌ها سر راه زنبورداران

فرخ نژاد—دوده‌هاست که کندوهای علاقه و سرمایه را یکی یکی روی هم گذاشته تا از گلستان های بیرجندشهد برگیردو عسل تولید کند. در کنار درس زیست شناسی که به دانش آموزان آموزش می دهد خواسته است که خودنیز با زندگی پررمزوراز زنبور عسل بیشتر آشناشود. هرروز که می گذردهر چنداز بسیاری از چالش هایی که سرراهش است نیش می خورد اما هیچ گاه خسته نشده است. گاهی پیش آمده است که با حمله سارهاو زنبورهای قرمز به زنبورستان تمام سرمایه اش را از دست داده اما چون اعتقاد دارد تا نیش زنبور نخوری شهد شیرین عسل ننوشی، همچنان پرتوان و مثل روز اول به کارش ادامه می دهد.

مسیرهای هموار و ناهموار ا تار رسیدن به گل تولید همانند زنبورهای عسل می پیماید تا بهترین شهدها را از گلستان بنوشدو عسلی با بهترین کیفیت آن هم اما چون اعتقاد دارد تا نیش زنبور نخوری شهد شیرین عسل ننوشی، همچنان پرتوان و مثل روز اول به کارش ادامه می دهد. همانند زنبورهای عسل می پیماید تا بهترین شهدها را از گلستان بنوشدو عسلی با بهترین کیفیت آن هم اما چون اعتقاد دارد تا نیش زنبور نخوری شهد شیرین عسل ننوشی، همچنان پرتوان و مثل روز اول به کارش ادامه می دهد. همانند زنبورهای عسل می پیماید تا بهترین شهدها را از گلستان بنوشدو عسلی با بهترین کیفیت آن هم اما چون اعتقاد دارد تا نیش زنبور نخوری شهد شیرین عسل ننوشی، همچنان پرتوان و مثل روز اول به کارش ادامه می دهد.

علاقه «سلیمانی» به این حشره که در قرآن کریم هم از آن نام برده شده است سبب شد تا روزها به پشت بام خانه برود با نگاه به زنبورها در مورد این حشره بیشتر تعمق کندو باراهو رسم پرورش زنبور با مطالعه بیشتر آشنا شود البته بعد از دوده فعالیت و پرورش زنبور عسل باز هم به دلیل زندگی پرراز و رمز این حشره، اطلاعات و شناختش را در مورد زنبور عسل ناقص می داند و بر این عقیده است که اگر تا پایان عمر به این حرفه مشغول باشم باز هم نخواهم توانست به اسرار این اقیانوس دست یابم. او می گوید : اگر علاقه مند به این حرفه نباشی با یک بار نیش

خوردن و یا آسیب رسیدن به کندوها در اثر حمله زنبورهای قرمز و سارها باید کار را کنار بگذاری و دیگر سراغی از آن نگیری اما وقتی عشق و علاقه باشد اگر بارها زنبورها نیش بززند و یک یا چند سال درآمدی هم نداشته باشی باز هم دوباره به دنبال پرورش زنبور عسل می روی.

این کارآفرین بعد از آن که سال قبل در اثر حمله زنبورهای قرمز نیمی از کندوهای زنبور عسلش را از دست داد با کمک همسرش تسهیلاتی برای ایجاد کارگاه های کوچک و زودبازده در راستای اهداف اقتصاد مقاومتی دریافت کردو کارش را ادامه داد.

«سلیمانی» که شروع کارش با دو کندو بود سال به ۶۰۰ کندو در زنبورستانش دارد و اگر انگیزه و سرمایه برای توسعه و ادامه کارش نبود شاید این فعالیت را رها می کرد.

او می گوید: یک سال بر اثر حمله زنبور قرمز از ۱۲۰ کلنی زنبور عسلی که داشتم ۱۱۰ کلنی و تقریبا تمام سرمایه ام (حدود ۴۰ میلیون تومان) از بین رفت و با این که کندوها را بیمه کرده بودم فکر می کردم خسارت وارده جبران خواهد شد اما وقتی به صندوق بیمه برای دریافت غرامت مراجعه کردم حدود ۳ میلیون تومان غرامت خسارت به من پرداخت شد که این میزان غرامت به هیچ وجه جوا بگوی سرمایه ای که از دست داده بودم نبود. بعد از آن وقتی دیدم از بیمه کردن کلنی ها خسارت چندانی جبران نمی شود دیگر هیچ وقت کندوهای زنبور عسل را بیمه نکردم.

وی سخنانش را این طور ادامه می دهد که وقتی کشاورزی در اثر خشکسالی یا هر آسیب دیگری محصولش را از دست می دهد حداقل زمین یا درختانش باقی می ماند و سال بعد می تواند از این طریق درآمد داشته باشد اما وقتی زنبور عسل از بین برود به طور کامل سرمایه اش از بین می رود. وقتی به صندوق بیمه کشاورزی مراجعه می کنیم و می پرسیم که چرا در صد غرامت مربوط به خسارت های زنبور عسل کم است پاسخ این است که دولت بیشتر برای محصولاتی غرامت زیاد پرداخت می کند که سفره مردم وابسته به آن باشد اما عسل جزو سبد غذایی اصلی مردم به حساب نمی آید و اگر در سفره مردم هم نباشد زندگی آن هالنج نمی شود.

این پرورش دهنده زنبور عسل آقائی که این حشره را در خراسان جنوبی تهدید می کند زنبور قرمز و سار می داند و ادامه می دهد: دیگر مشکل تولید کنندگان زنبور عسل زیاد شدن دست در تولید این محصول آن هم با روش هایی غیر از تولید با استفاده از زنبور عسل است طوری که برخی گاهی از نقاط دیگر مواد اولیه تولید عسل غیر طبیعی را تهیه کرده و بدون این که زنبور عسل در تولید آن دخیل باشد اقدام به این کار می کنند و همین کار سبب شده تا عسلی که به صورت طبیعی آن هم با مشقت و زحمت فراوان تولید می شود قابل تشخیص با عسل غیر طبیعی نباشد.

به گفته «سلیمانی» اگر آماری از تولید کنندگان عسل و پرورش دهندگان زنبور یا همان زنبور داران حرفه ای تهیه شود در نهایت تعداد آن ها در شهرستان بیرجند به ۱۰۰ نفر هم نمی رسد اما تعداد فروشندهگان این محصول شاید ۱۰ برابر آن ها باشد که نشان از حضور تولید کنندگانی به غیر از زنبورداران حرفه ای در این شهرستان دارد.

او تولید عسل طبیعی را با توجه به روش های تولیدی که وجود دارد کار هر کس نمی داند، حتی شاید زنبورداران حرفه ای هم نتوانند عسل طبیعی را تشخیص دهندو این کار کارشناسان در آزمایشگاه هاست. این چالش سبب شده تا دست ها در تولید عسل زیاد شودو عده ای بدون پروانه بهره برداری و پرداخت دیگر هزینه ها اقدام به این کار کنند.

• برندهای عسل

وی برندهای عسل را متفاوت می داند طوری که هر کیلوگرم عسل طبیعی در شمال غرب ایران حدود ۲۰۰ هزار تومان قیمت دار اما تولید کنندگان عسل در خراسان جنوبی با قیمت خیلی کمتر این محصول را به بازار عرضه می کنند ولی گاهی عسل های غیر طبیعی مانع فروش این محصول طبیعی می شود زیرا مردم شناخت چندانی از نوع طبیعی آن ندارند.

او از سازمان و نهادهای متولی و مرتبط مانند جهاد کشاورزی، اتحادیه زنبور داران، سازمان غذا و دارو و تعزیرات حکومتی می خواهد که نظارت بیشتری بر عرضه این محصول در بازار داشته باشند تا افرادی که به علت خواص دارویی می خواهند از عسل استفاده کنند سلامتی آن ها به مخاطره نیفتد و بازار زنبور داران حرفه ای هم کساد نشود.

• اساسی ترین چالش

به نظر او هیچ نظارتی در مرحله خرید و فروش عسل نیست و این اساسی ترین چالش این حرفه است. وی میزان تولید عسل از هر کلنی را با توجه به شرایط آب وهوایی، بارندگی ها، گرد و خاک و ریز گرد ها و... متفاوت می داند و می افزاید : اگر شرایط مناسب باشد از ۴ کلنی ۴۰ کیلوگرم عسل هم برداشت می شود اما اگر زمینه خوبی فراهم نباشد شرایط خیلی متفاوت خواهد بود.

تولیداتش را ابتدا به دلیل کیفیت بالا و طبیعی بودنش آشنایان می خریدند اما با رونق گرفتن کار و توسعه آن بر تعداد مشتریان دایمی و غیر دایمی اش افزوده شد طوری که ۹۰ درصد تولید عسلی که دارد در بیرجند توزیع می شود و به دست مصرف کنندگان می رسد. به گفته او ظرفیت تولید عسل در خراسان جنوبی آن قدر بالا نیست که بیشتر از مصرف بازار داخلی باشد. درآمد زنبور دار آن طور که این پرورش دهنده زنبور عسل می گوید بستگی به شاخص های متفاوتی دارد زیرا بر این حرفه گرما، سرما، وزش باد، ریز گرد ها و بارندگی ها تاثیر گذار است و گاهی نیز با کوچ دادن زنبورها به نقاط خوش و آب هوا می توان درآمد بیشتری هم کسب کرد.

اگر شرایط آب وهوایی بازنبوردار همراهی کند شاید از ۱۰ کلنی درآمدی به اندازه یک سال کسب کند اما اگر آب و هوا و دیگر شرایط همراه نباشد ممکن است نه تنها هیچ درآمدی نداشته باشد بلکه تمام سرمایه اش را هم از دست بدهد البته در وضعیت

نرمال می توان از هر کندو ۱۰ تا ۱۰ کیلو گرم عسل برداشت کرد. به علاوه از راه های دیگر مانند پرورش زنبور، تولید موم، ژله و... هم می توان درآمد داشت. هیچ نقطه ای به گفته «سلیمانی» برای پرورش زنبور عسل شاید به جز شمال غرب ایران مناسب نباشد زیرا زنبور رانمی توان ثابت در یک نقطه نگه داشت و اگر شرایط بعد از شش ماه پرورش و تولید عسل یعنی فروردین تا شهریور ماه که هوا رو به سردی می گذارد فراهم باشد می توان زنبورها را به نقاط گرمسیر در جنوب کشور کوچ داد در غیر این صورت زنبور به شکل غیر فعال درمی آید.

او هم برخی سال ها که شرایط فراهم بود برای بهره برداری بیشتر از زنبورها کلنی های آن ها را به جنوب کشور منتقل کرده و سال هایی هم که توجیه نداشته فقط نیمی از سال را درگیر این کار بوده است.

این پرورش دهند زنبور عسل نوع تولیدات این حشره را در خراسان جنوبی عسل بهار کوهستان می داند که با توجه به تنوع گیاهان دارویی که این استان دارد فصل بهار زمان مناسب برای تولید عسل نوع بهار کوهستان است.

• نوع منحصر به فرد عسل

علاوه بر این خراسان جنوبی محصولات استراتژیکی مانند زرشک و عناب دارد که باید گفت یک نوع منحصر به فرد و ویژه عسل هم در این استان با وجود این محصولات تولید می شود. نوع دیگر عسل، عسل دشت است که از محصولاتی مانند یونجه، آفتاب گردان، خراشتری... تولید می شود.

«سلیمانی» با این کار آفرینی که به ثمر رسانده سبب شده تا دو نفر به صورت دایم به جز خودش و همسرش در کار پرورش زنبور عسل مشغول به کار شوند و اگر گاهی نخواهد زنبور ها را کوچ دهد به صورت موقت هم نیروهایی را به کار می گیرد.

۲۰ سال قبل که او شروع به پرورش زنبور عسل کرد دو کلنی به قیمت ۱۰ هزار تومان خرید اما اکنون

قیمت هر کدوبین ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار تومان است. او که در این زمینه تجربه زیادی دارد می گوید: همان ابتدائی می توان با خرید تعداد زیادی کندو شروع به کار کرد بلکه ابتدا باید با تعداد کم شروع کرد و پس از کسب تجربه کافی هر سال بر تعداد آن افزود.

به عنوان مثال سه سال قبل جهاد کشاورزی تسهیلاتی را برای پرورش زنبور عسل به متقاضیان پرداخت می کرد و برخی که تجربه نداشتند همان ابتدا با تعداد زیادی کلنی شروع به کار کردند طوری که در همان سال اول با شکست مواجه شدند که فقط برای آن ها افساط معوق تسهیلات بانکی باقی مانده بود.

او از مسئولان و متولیان امر می خواهد در زمینه پرداخت تسهیلات تجدیدنظر شود تا افرادی بتوانند از این وام ها بهره مند شوند که تا حدودی از آن کار سر رشته داشته باشند و بعد دچار زیان و ضرر نشوند و حساب و کتاب های جهاد کشاورزی را هم در این زمینه به هم نریزند.

گزارش

از میان خبرها

افزایش دو برابری درآمد کشاورزان طبس با کشت کلزا

فرخ نژاد—کشت کلزا باعث افزایش دو برابری درآمد کشاورزان در واحد سطح نسبت به محصول جو در طبس شد.

مدیر جهاد کشاورزی طبس با اشاره به کشت موفق دانه روغنی کلزا در سال زراعی ۹۶-۹۵ در این شهرستان گفت: کشت این محصول ضمن پایداری تولید گندم باعث افزایش دو برابری درآمد کشاورزان در واحد سطح نسبت به محصول رقیب (جو) شد.

مهندس «بخشایی» افزود: به منظور توسعه کشت کلزا و تشویق و ترغیب کشاورزان، تاکنون کلاس های آموزشی با همکاری اداره آموزش و ترویج این معاونت و اداره تولیدات گیاهی در روستاهای محمدآباد، جمر و کرآباد برگزار شده و در دیگر روستاهای شهرستان نیز برابر برنامه زمان بندی برگزار خواهد شد. وی توسعه کشت کلزا در شهرستان را از اولویت های مدیریت جهاد کشاورزی طبس عنوان کرد و یکی از مزایای کشت آن را کاهش خسارت زباد علف های هرز و بیماری های حشرات ناشی از نبود تناوب زراعی برای غلات به ویژه گندم دانست.

به گفته وی بنابراین کشت کلزا برای زراعت گندم و جو بهترین تناوب است و کشت گندم بعد از کلزا موجب افزایش ۱۵ تا ۲۰ درصدی گندم می شود.

به علاوه این گیاه به دلیل قدرت و ساختار ریشه ای مناسب سبب بهبود وضعیت خاک شده و از فرسایش جلوگیری می کند و باعث حفظ رطوبت خاک می شود. به گفته مدیر جهاد کشاورزی طبس کلزا با تولید فراوان گرده، سبب جذب حشرات مفید از جمله زنبور عسل می شود.

«بخشایی» ادامه داد: کلزا یکی از مهم ترین گیاهان روغنی است که ۴۲ درصد روغن دارد و ۵۶ درصد باقی مانده آن نیز به عنوان غذای دام و طیور مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین به طور معمول کلزا ۳۵ درصد پروتئین دارد و به عنوان منبع مهم تامین پروتئین به شمار می رود. روغن کلزا به دلیل ترکیب مناسب اسیدهای چرب غیر اشباع اسید لینولئیک (امگا) و اسید الفالینوئیک (امگا۲) از با کیفیت ترین روغن های خوراکی است بنابراین با توسعه کاشت کلزا و کتجد و تولید روغن، وابستگی ما را به واردات از کشور های خارج کاهش می دهد.